

PARTICIPAREA ROMÂNILOR DIN FOSTUL JUDEȚ CIUC LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1914-1918)

Alexandru Bucur
Vasile Mărculeț

Izbučnirea Primului Război Mondial, în anul 1914, a implicat participarea unui mare număr de locuitori români din Transilvania, în cadrul armatei austro-ungare. Până în 1918, la sfârșitul conflagrației mondiale, un număr mare de români transilvăneni au luptat pe diferitele fronturi în cadrul armatei austro-ungare, plătind un însemnat tribut de sânge. Alături de aceștia, la efortul de război al dublei monarhii au contribuit masiv și ceilalți membri ai comunităților locale românești.

Românii transilvăneni în primul război mondial. Numărul românilor transilvăneni participați la prima conflagrație mondială, în cadrul armatei austro-ungare, rămâne necunoscut cu exactitate. Diferitele cercetări, mai vechi sau mai recente, au condus la rezultate diferite.

Conform statisticii realizate de Teodor V. Păcățian, numărul acestora ar fi fost de 489.544 de persoane.¹ Dintre aceștia, 41.739 au căzut pe câmpul de luptă, 11.275 au murit în detenție, în pibegie, în spital sau acasă din cauza rănilor sau a bolilor contactate în timpul războiului, 29.839 au fost dați dispăruți, 343.387 s-au întors din război complet sănătoși, 25.406 au revenit acasă invalizi, iar 37.898 s-au întors răniți și bolnavi, dar ulterior s-au însănătoșit. Populația a dat contribuții benevole pentru armată, cifrate la suma aproximativă de 11.884.169 lei. Pagubele înregistrate în urma acțiunilor militare au fost mult mai mari și s-au ridicat la suma aproximativă de 285.598.471 lei.²

¹ Teodor V. Păcățian, *Jertfele românilor din Ardeal, Bănat, Crișana, Sătmăr și Maramurăș aduse în războiul mondial din anii 1914-1918*, în „Transilvania”, LIV, 1923, 1-2 (citată, în continuare, Teodor V. Păcățian, 1923a), p. 50; Teodor V. Păcățian, *Jertfele românilor din Ardeal, Bănat, Crișana, Sătmăr și Maramurăș aduse în războiul mondial din anii 1914-1918*, Sibiu, 1923 (citată, în continuare, Teodor V. Păcățian, 1923b), p. 21.

² *Ibidem*, p. 49; *Ibidem*, p. 20.

Într-un studiu realizat cu peste trei decenii în urmă, Liviu Maior susținea că au fost mobilizați 483.373 de români din Transilvania, cifră care reprezenta 52% din totalul soldaților transilvăneni și 5,3% din totalul soldaților austro-ungari.³ Potrivit aceluiași autor, dintre românii mobilizați, 449.796 soldați și ofițeri, adică 92,4% au fost trimiși la partea activă, fiind repartizați unităților din prima linie, și doar 34.578, respectiv 7,6% au fost distribuiți la partea sedentară pentru servicii auxiliare sau mobilizați pe loc.⁴ Dintre militarii români repartizați la partea activă 52.954 au căzut pe diferitele câmpuri de luptă, iar alți 25.402 au rămas invalizi.⁵

Potrivit calculelor de dată mai recentă, realizate de Ioan I. Șerban, care valorifică informațiile transmise de Octavian C. Tăslăuanu, numărul românilor încorporați în armata austro-ungară s-ar fi ridicat la peste 651.000 soldați, subofițeri și ofițeri⁶. În rândul acestora s-au înregistrat, în cei patru ani de război, 82.588 de morți și dispăruți și 63.304 de răniți, invalizi și bolnavi.⁷

Identificarea românilor transilvăneni participanți la Primul Război Mondial, din toate localitățile provinciei, a fost realizată în urma solicitărilor adresate de ASTRA autorităților locale. Inițiativa a aparținut ziaristului Teodor V. Păcățian, care a conceput modelul tabelului și a făcut demersuri repetate și insistente pentru completarea lui.⁸ În pofida acestor eforturi, ca urmare a dezinteresului manifestat de unii reprezentanți ai autorităților locale față de această inițiativă, rezultatele au rămas incomplete.⁹

Prezentarea documentelor. Studiul nostru își propune să prezinte aportul locuitorilor de naționalitate română din fostul județ Ciuc. Demersul inițiat de noi se bazează pe un set de documente inedite, care apare cu titlul *IX. Județul Ciuc*, care este în realitate un centralizator al localităților rurale ale fostului județ Ciuc (tabel nominal al localităților rurale) și două *Tablouri* (tabele) *nominale* cu participanții din fosta comună urbană Gheorgheni și orașul Miercurea Ciuc. Acestea sunt incluse în pachetul intitulat *Listele participanților*

³ Liviu Maior, *Soldați români din armata austro-ungară*, vol. *Civilizație medievală și modernă românească*, îngrijit de N. Edroiu, A. Răduțiu, P. Teodor, Cluj-Napoca, 1985, p. 357.

⁴ *Ibidem*, p. 357-358.

⁵ *Ibidem*, p. 358.

⁶ Ioan I. Șerban, *Românii în armata austro-ungară în anii Primului Război Mondial*, în „*Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*”, 2-3, 1998-1999, p. 207.

⁷ *Ibidem*, p. 208.

⁸ Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 32-50; Teodor V. Păcățian, 1923b, pp. 3-21.

⁹ *Ibidem*, p. 49; *Ibidem*, p. 20.

la Primul Război Mondial, aflat la Arhivele Naționale, Serviciul Județean Sibiu, în Fondul *Astra*, pachet nr. 6, act nr. 6c.¹⁰

Documentele studiate de noi, pe care le reproducem în facsimil, conțin: primul, 2 file, numerotate 1, 6; al doilea, 2 file, numerotate de la 2 la 3, iar al treilea, o filă, numerotată cu nr. 4. Mai dispunem și de adresa de înaintare a *Tabloului nominal* cu participanții din Miercurea Ciuc, fila 5. La primul document, fila 1r cuprinde doar denumirea actului, iar fila 6r conține 25 de localități recenzate și un centralizator al celor două pagini, care înregistrează rezultatele totale. Cealaltă filă, 1r, cuprinde 31 de localitățile recenzate.¹¹ Menționăm că, dintre cele 56 de localități nominalizate, șase nu au avut nici un participant la acțiunile impuse de război. Cel de-al doilea document conține date despre participanții din comuna urbană Gheorgheni iar cel de-al treilea despre participanții din orașul Miercurea Ciuc.¹² Setul a fost realizat în urma demersurilor ASTREI, pe lângă autoritățile locale. Inițiativa, în acest sens, a aparținut istoricului și ziaristului Teodor V. Păcățian, care a realizat calculele centralizatoare și a publicat rezultatele demersului său.¹³

Documentul centralizator, un tabel nominal al localităților rurale, cuprinde 10 rubrici principale. Patru dintre acestea sunt împărțite în alte 11 rubrici secundare. Dintre rubricile secundare, două sunt compuse din câte alte trei subrubrici. În total, *actul* cuprinde 21 de rubrici (principale, secundare și subrubrici).¹⁴

1. Prima rubrică principală, *Numărul curent*, înregistrează în ordine crescătoare un număr de 56 poziții. Acestea corespund celor 56 de localități recenzate.¹⁵

2. A doua rubrică principală este intitulată *Comunele din județ*. Ea cuprinde denumirea celor 204 localități înregistrate, în ordine alfabetică.¹⁶

3. Cea de-a treia rubrică principală, *Poporațiunea română a comunei*, înregistrează numărul total de locuitori români ai fiecărei localități.¹⁷ Precizăm faptul că cifra reprezintă numărul locuitorilor români domiciliați în localitate la momentul completării tabelului de către autoritățile locale, nu la izbucnirea războiului.

¹⁰ Arhivele Naționale, Serviciul județean Sibiu, Fond *ASTRA*, pachet nr. 6, act nr. 6c, IX. *Județul Ciuc*, f. 1-93, (citată în continuare, SJANSB, Fond *Astra*, 6c).

¹¹ *Ibidem*, f. 1, 5, 6r.

¹² *Ibidem*, f. 2r-3r, 4.

¹³ Teodor V. Păcățian, 1923a, pass.; Teodor V. Păcățian, 1923b, pass.

¹⁴ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 1, 6r.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

4. Rubrica a patra principală, intitulată *Numărul celor decorați în cursul războiului*, înregistrează numărul decorațiilor din fiecare localitate.¹⁸ Nu sunt precizate nici numele celor decorați, nici numele sau clasele decorațiilor primite, nici numărul decorațiilor primite de fiecare.

5. A cincea rubrică principală, *S-au făcut contribuiri benevole pentru armată*, precizează doar valoarea totală, aproximativă, în lei, a contribuțiilor și donațiilor locuitorilor, pentru susținerea efortului de război.¹⁹ Actul nu precizează însă în ce au constat aceste contribuții benevole.

6. Cea de-a șasea rubrică principală, *Pagubele de război ale comunei în total*, înregistrează valoarea totală, aproximativă, în lei, a pagubelor produse de război fiecărei localități recensate.²⁰ În cadrul documentului nu sunt precizate nici contextul concret în care s-au produs aceste pagube, nici în ce au constat ele.

7. A șaptea rubrică principală, intitulată *Au luat parte la mișcările impuse de război*, precizează pentru fiecare localitate numărul locuitorilor români concentrați în timpul războiului. Rubrica cuprinde alte două rubrici secundare, anume *Chemați fiind*, în care sunt înregistrați numeric toți cei concentrați în perioada conflagrației, în funcție de statutul avut în timpul războiului, și *Au fost refugiați*, care cuprinde numărul persoanelor care, în timpul războiului, din motive legate de acesta, și-au părăsit locuințele plecând în refugiu.

Prima rubrică secundară cuprinde trei subrubrici, anume: *La partea activă, ca soldați pe front*, care îi include numeric pe toți cei care au participat la război în calitate de combatanți; *La partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizați pe loc*, înregistrează numărul celor mobilizați ca necombatanți; *Pentru a fi arestați sau internați*, cuprinde numărul persoanelor indezirabile regimului dualist, care în timpul războiului au fost încarcerate sau deportate.

8. Cea de-a opta rubrică principală, intitulată *Soarta îndurată în timpul războiului*, precizează numeric situația celor mobilizați, la sfârșitul conflagrației. Rubrica cuprinde alte patru rubrici secundare. Prima rubrică secundară, *Morți pe câmpul de luptă*, înregistrează numărul celor căzuți pe front din fiecare localitate. A doua rubrică secundară *Morți în temniță, în pribegie, în spital, în urma boalelor sau rănilor*, precizează numărul concentraților, care și-au pierdut viața în timpul războiului, în afara luptelor, dar din motive determinate de acesta. A treia rubrică secundară, *S-au reîntors*

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

acasă, cuprinde numărul celor concentrați, care au supraviețuit războiului. A patra rubrică secundară, intitulată *Sunt dispăruți*, înregistrează numărul celor care au dispărut pe front.

Cea de-a treia rubrică secundară cuprinde alte trei subrubrici: *Ca invalizi*, în care sunt înregistrați numeric toți cei care au suferit în urma războiului, dar au rămas cu grade diferite de invaliditate; *Răniți, bolnavi, însă în prezent sănătoși*, îi cuprinde, de asemenea numeric pe cei care au revenit din război cu diferite traume, precum răni sau boli, dar care până la data recenzării se însănătoșiseră complet.

9. A noua rubrică principală, intitulată *În urma decedaților și dispăruților au rămas*, înregistrează statutul social al urmașilor celor morți sau dispăruți în timpul războiului. Rubrica cuprinde două rubrici secundare, anume *Văduve și Orfani*, în care este înregistrat numărul văduvelor și orfanilor rămași în urma celor morți sau dispăruți pe câmpul de luptă sau din cauze legate de război.

10. Cea de-a zecea rubrică principală, *După clasele sociale au luat parte la mișcările impuse de război*, cuprinde alte trei rubrici secundare, *Intelectuali, Comercianți și meseriași și Plugari*. În cadrul celor trei rubrici secundare este înregistrat numărul celor concentrați din fiecare categorie socială.²¹

*

Documentele referitoare la orașele Gheorgheni și Miercurea Ciuc, studiate de noi, conțin 3 file, numerotate de la 2 la 4.²² *Tablourile nominale* (Tabelele nominale) cuprind 10 rubrici principale. Trei dintre acestea sunt împărțite în alte opt rubrici secundare. Două dintre rubricile secundare sunt compuse din câte alte trei subrubrici. În total, *Tablourile nominale* cuprind un total de 19 rubrici principale, rubrici secundare și subrubrici.

1. Prima rubrică principală, *Numărul curent*, înregistrează în ordine crescătoare, 38 respectiv 37 de poziții.

2. A doua rubrică principală, *Numele și Pronumele*, îi cuprinde pe toți cei recrutați, fără respectarea ordinii alfabetic.

3. Cea de-a treia rubrică principală, *Născut în comuna*, înregistrează locul de naștere al celor recenzați, care locuiau în momentul respectivului demers la Gheorgheni și Miercurea Ciuc.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, f. 2r-4v.

4. Rubrica a patra principală, intitulată *Ocupațiune civilă*, nominalizează profesiile și ocupațiile practicate de cei concentrați, în viața civilă.

5. A cincea rubrică principală, *Gradul avut în miliție*, precizează gradele militare deținute de cei mobilizați în timpul războiului.

6. Cea de-a șasea rubrică principală, *A fost decorat cu medalia*, înregistrează denumirea ordinelor și decorațiilor primite de cei decorați în urma participării la război, gradul decorațiilor și numărul acestora.

7. A șaptea rubrică principală, intitulată *A luat parte la mișcările impuse de război*, precizează pentru fiecare dintre cei concentrați statutul avut în timpul războiului. Rubrica conține alte două rubrici secundare, anume *Chemat fiind*, în care sunt înregistrați toți cei concentrați în timpul războiului, în funcție de statutul avut în timpul conflagrației, și *A fost refugiat*, care cuprinde persoanele care, în timpul războiului, din motive legate de acesta și-au părăsit locuințele plecând în refugiu. Orașul Gheorgheni nu are nici un astfel de caz.

Prima rubrică secundară cuprinde trei subrubrici, anume: *La partea activă ca soldat pe front*, care îi include pe toți cei care au participat la război în calitate de combatanți; *La partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizați pe loc*, care îi include pe toți cei mobilizați ca necombatanți; *Pentru a fi arestat sau internat*, înregistrează persoanele indezirabile regimului dualist, care în timpul războiului au fost încarcerate sau deportate. Atât în cazul Gheorgheniului cât și al Miercurei Ciuc, documentul nu înregistrează niciun arestat de naționalitate română.

8. Cea de-a opta rubrică principală, intitulată *Soarta îndurată în timpul războiului*, precizează situația fiecărei persoane concentrate, la sfârșitul conflagrației. Rubrica cuprinde alte patru rubrici secundare. Prima rubrică secundară, *Mort pe câmpul de luptă*, îi înregistrează pe cei căzuți pe front. A doua rubrică secundară, *Mort în temniță, în pribegie, în spital, în urma boalelor sau rănilor*, include toate persoanele concentrate, care și-au pierdut viața în timpul războiului, în afara luptelor, dar din motive determinate de acesta. A treia rubrică secundară, *S-a reîntors acasă*, îi cuprinde pe toți concentrații, care au supraviețuit războiului. A patra rubrică secundară, intitulată *Dispărut*, îi înregistrează pe toți cei care au dispărut pe front.

Cea de-a treia rubrică secundară conține alte trei subrubrici: *Ca invalid*, în care sunt înregistrați toți cei care au supraviețuit războiului, dar au rămas cu grade diferite de invaliditate; *Rănit, bolnav, însă în prezent sănătos*, îi cuprinde pe cei care au revenit din război cu diverse traume, precum răni sau boli, dar care până la data recenzării se însănătoșiseră.

9. A noua rubrică principală, intitulată *În urma decedatului sau dispărutului a rămas*, înregistrează statutul social al urmașilor celor morți sau dispăruți în timpul războiului. Rubrica conține două rubrici secundare, anume *Văduvă* și *Numărul orfanilor*, în care este înregistrat numărul văduvelor și orfanilor rămași în urma celor morți pe câmpul de luptă, dispăruți sau din cauze legate de război.

10. Cea de-a zecea rubrică principală, *Observare*, cuprinde diferite observații, precizări și adnotări referitoare la unele aspecte, care nu au fost incluse în celelalte rubrici sau cărora nu li s-a consacrat o rubrică proprie.

Conținutul documentelor. *Tabloul nominal* cu localitățile rurale le recenzează pe toate cele 56 de așezări cu acest statut, existente în județ la data respectivă.²³ Localitățile sunt înregistrate în ordine alfabetică, împreună cu numărul de locuitori români pe care îl aveau, pe care le vom insera, în continuare. Specificăm faptul că, acolo unde nu s-a înregistrat nici un participant la conflagrație, vom trece cifra „0”. La cele care și-au schimbat denumirea, vom insera, în paranteză, denumirea actuală. Deoarece marea lor majoritate fac parte din actualul județ Harghita vom trece, în paranteză (doar acolo unde se impune), județul din care face parte – la acest moment – respectiva comună. Localitățile sunt înregistrate în ordine alfabetică, împreună cu numărul de locuitori români pe care îl aveau, după cum urmează: 1. Armășeni, 297; 2. Bancu, 239; 3. Bârzava, 64; 4. Bicaz (jud. Neamț), 6.735; 5. Bilbor, 1.667; 6. Borsec, 176; 7. Casinul nou (azi Casinu Nou), 210; 8. Cetățuea (azi Cetățuia), 34 (0); 9. Chileni, 5 (0); 10. Ciceu, 34 (0); 11. Cioboteni (azi Ciobotani, jud. Mureș), 10 (0); 12. Ciuc-Sângeorgiu (azi Ciucsângeorgiu), 498; 13. Ciumani, 123; 14. Corbu, 783; 15. Cozmeni, 137; 16. Dănești, 226; 17. Delința (azi Delnița), 75; 18. Ditrou (azi Ditrău), 500; 19. Frumoasa, 569; 20. Găbăntăș (?), 738; 21. Gârciu (azi Satu Nou), 459; 22. Ghimeș-Făget, 2.542; 23. Iacobeni, 376; 24. Imper, 289; 25. Ineu, 694; 26. Jigodin (azi Jigodin-Băi), 308; 27. Joseni, 357; 28. Lăzărea (azi Lăzarea), 99; 29. Lăzărești, 324; 30. Lelicieni, 219; 31. Lunca de Jos, 108; 32. Lunca de Sus, 40; 33. Mădăraș, 222; 34. Mihăileni, 418; 35. Misentea, 325; 36. Nicolești, 154; 37. Păuleni, 136; 38. Plăeșii de jos (azi Plăieșii de Jos), 125; 39. Plăeșii de sus (azi Plăieșii de Sus), 228; 40. Racul (azi Racu), 15 (0); 41. Remetea, 63; 42. Sâncrăieni, 119; 43. Sândominic, 487; 44. Sânmărtin (azi Sânmartin), 288; 45. Siculeni, 43; 46. Simonești (azi Șimonești), 19; 47. Subcetate (azi Sub Cetate),

²³ *Anuarul Statistic al României 1922 / Annuaire Statistique de la Roumanie*, București, 1923, p. 12; *Împărțirea administrativă a României însoțită de Legea pentru unificarea administrativă și de Legea pentru organizarea administrațiunii comunale a orașului București*, București, 1926, p. 28.

2.559; 48. Suseni, 88; 49. Șărmaș (azi Sărmaș), 1.379; 50. Șoimeni, 52; 51. Șumuleu (înglobată la Miercurea Ciuc), 23 (0); 52. Tomești, 814; 53. Tulgheș, 1.022; 54. Tușnad, 452; 55. Valea Strâmbă, 215; 56. Voșlăbeni, 798.²⁴

Potrivit conținutului documentelor analizate, la momentul redactării acestora, în fostul județ Ciuc trăiau aproximativ 29.599 (28.979+340+280)²⁵ locuitori de naționalitate română²⁶, reprezentând aproximativ 21,11% din totalul locuitorilor din fostul județ Ciuc (140.199) și 0,99% din cel al românilor transilvăneni și bănățeni.

Între 1914 și 1918 din rândul locuitorilor români au fost concentrați, sub diferite forme, pentru a lua parte la prima mare conflagrație mondială, un număr de 3.621 locuitori de naționalitate română.²⁷ Aceștia au reprezentat 0,75% din totalul românilor transilvăneni mobilizați, conform datelor oferite de Teodor V. Păcățian și de Liviu Maior sau aproximativ 0,56%, conform datelor lui Ioan I. Șerban. Dintre aceștia, un număr de 3.297 (3.237+29+31) au fost încadrați la partea activă, ca soldați pe front, reprezentând: 91,05% din totalul mobilizaților ciuceni; 0,73% din totalul românilor transilvăneni mobilizați la partea activă, conform datelor oferite de Teodor V. Păcățian și Liviu Maior. La partea sedentară, pentru activități auxiliare sau mobilizați pe loc, au participat 324 (317+1+6) persoane, reprezentând: 8,95% dintre concentrații români ciuceni; 0,94%, dintre românii transilvăneni mobilizați pe loc, conform calculelor furnizate de Teodor V. Păcățian și Liviu Maior.²⁸ Se remarcă, prin numărul mare de participanți, localitățile: Bicz, cu 510 activi și 18 la partea sedentară;²⁹ Ghimeș-Făget, cu 378 activi și 28 la partea sedentară;³⁰ Subcetate,

²⁴ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 1, 6r, 2r-4v; Pentru denumirile actuale, a se vedea: Coriolan Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I-II, București, 1967-1968, pass.; Ion Iordan, Petre Gâștescu, D.I. Oancea, *Indicatorul localităților din România*, București, 1974, pass.; Eliza Ghinea, Dan Ghinea, *Localitățile din România. Dicționar*, București, 2000, pass.; *Codul poștal al localităților din România*, vol. I, București, 2003, pass.; https://ro.wikipedia.org/wiki/List%C4%83_de_localit%C4%83%C8%9Bi_din_jude%C8%9Bul_Harghita;

https://ro.wikipedia.org/wiki/Localit%C4%83%C8%9Bi_din_Rom%C3%A2nia_cu_nume_schimbate (accesate la 20 iunie și 3 august 2018).

²⁵ În paranteză am menționat totalul pe comune+totalul pe fiecare oraș.

²⁶ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

²⁷ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*.

²⁹ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 1v, nr. crt. 4.

³⁰ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

cu 340 activi și 17 la partea sedentară,³¹ Bilbor, cu 225 activi și 2 la partea sedentară,³² Sărmaș, cu 186 activi și 66 la partea sedentară.³³

Autoritățile austro-ungare nu i-au scăpat din vedere nici pe cei ostili dublei monarhii. Ca urmare, între 1914 și 1918, un număr de 96 locuitori români au fost reținuți pentru a fi întemnițați sau internați în lagăre, cel mai probabil datorită implicării lor în lupta națională (5,54% din totalul românilor transilvăneni omonimi), iar 1.132 (1.124+8+0) au ales calea refugiuului (32,95% din totalul românilor transilvăneni refugiați).³⁴ Menționăm faptul că, fostul județ Ciuc, a avut cel mai mare număr de refugiați dintre toate județele transilvane. Dintre localitățile care au avut astfel de cazuri, nominalizăm următoarele: Bilbor, cu recordul de 12 reținuți și 1.033 refugiați (din 1.667 români, în 1922);³⁵ Voșlăbeni, 63 reținuți³⁶; Mihăileni, 23 refugiați³⁷; Sărmaș, cu 18 refugiați³⁸; Frumoasa, cu 5 reținuți și 12 refugiați³⁹; Bicz, cu 12 refugiați⁴⁰; Ghimeș-Făget, cu 7 reținuți și 10 refugiați.⁴¹ Potrivit documentului, în orașul Gheorgheni s-au consemnat 8 refugiați, iar în Miercurea Ciuc nu au fost înregistrați reținuți sau refugiați.⁴²

Totalul celor care au fost implicați în acțiunile impuse de război s-a ridicat, conform documentului, la un număr de 4.849 (4.774+38+37) persoane (0,99% din totalul românilor transilvăneni implicați). Dintre aceștia, pe categorii sociale, situația a fost următoarea: 60 (33+2+25) au fost intelectuali, reprezentând 1,24% din participanții ciuceni și 0,92% din totalul intelectualilor ardeleni implicați; 75 (58+15+2) comercianți și meseriași, reprezentând 1,55% din participanții ciuceni și 0,51% din totalul comercianților și meseriașilor ardeleni implicați iar 4.714 (4.683+21+10) agricultori (plugari), reprezentând 97,22% din participanții ciuceni și 1% din totalul agricultorilor ardeleni implicați.⁴³ Cei mai mulți intelectuali au provenit din localitățile: Miercurea

³¹ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

³² *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

³³ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 49.

³⁴ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

³⁵ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 1v, nr. crt. 5.

³⁶ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 56.

³⁷ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 34.

³⁸ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 49.

³⁹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 19.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 4.

⁴¹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

⁴² *Ibidem*, f. 2r-4v.

⁴³ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

Ciuc, 25;⁴⁴ Bilbor, Sânmărtin și Mihăileni, câte 4;⁴⁵ Bicz și Frumoasa, câte 3.⁴⁶ Numărul cel mai important de comercianți și meseriași a provenit din următoarele localități: Gheorgheni, 15;⁴⁷ Joseni, 14;⁴⁸ Ditrău, 11;⁴⁹ Sândominic, Subcetate și Voșlăbeni, câte 3.⁵⁰ Agricultorii cei mai numeroși au fost mobilizați din localitățile: Bilbor, 1.268;⁵¹ Bicz, 541;⁵² Ghimeș-Făget, 416;⁵³ Subcetate, 354.⁵⁴

Pierderile suferite au fost, de asemenea, însemnate. Din rândul celor mobilizați, 498 (495+3+0) participanți au decedat (10,27% dintre cei implicați în conflagrație). Dintre ei, 361 (359+2+0) au căzut pe front, reprezentând 7,44% din participanții ciuceni și 0,86% din totalul omonimilor ardeleni, alți 137 (136+1+0) au murit în detenție, în pribegie, de pe urma bolilor contactate sau a rănilor primite, reprezentând 2,83% din participanții ciuceni și 1,21% din totalul omonimilor ardeleni iar 285 (281+4+0) au fost dați dispăruți, reprezentând 5,88%⁵⁵ din participanții ciuceni și 0,96% din totalul ardelenilor dispăruți. Localitățile care au avut cel mai mult de suferit, prin decesul participanților pe câmpul de luptă, au fost: Subcetate, 54;⁵⁶ Bicz, 44;⁵⁷ Ghimeș-Făget, 34;⁵⁸ Sărmaș, 28;⁵⁹ Bilbor, 25.⁶⁰ Cei mai numeroși participanți la conflagrație, care au decedat în detenție, în pribegie, de pe urma bolilor contactate sau a rănilor primite, au provenit din următoarele localități: Bilbor, 62;⁶¹ Mihăileni, 12;⁶² Subcetate și Valea Strâmbă, câte 8;⁶³ Satu Nou și Tulgheș, câte 5.⁶⁴ Numărul cel

⁴⁴ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 4v.

⁴⁵ *Ibidem*, f.; 1v, nr. crt. 5; 2r, f. 34, 44.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 34, 44.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 4.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 27.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 18.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 43, 47, 56.

⁵¹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁵² *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 4.

⁵³ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

⁵⁶ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 6r, nr. crt. 47.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 4.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 49.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁶¹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁶² *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 12.

⁶³ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47, 55.

⁶⁴ *Ibidem*, f.: 1v, nr. crt. 21; f. 6r, nr. crt. 53.

mai mare de dispăruți a fost din localitățile: Bilbor, 42;⁶⁵ Ghimeș-Făget, 34;⁶⁶ Subcetate, 30;⁶⁷ Găbăntăș, 25.⁶⁸

La sfârșitul războiului au revenit acasă un număr de 4.066 (3.998+31+37) persoane (83,85% dintre participanții ciuceni și 1% din totalul ardeleni reveniți), dintre care, 3.376 (3.335+30+11) deplin sănătoase (69,62% din participanții ciuceni și 0,98% din totalul omonimilor ardeleni), 407 (382+0+25) rănite sau bolnave (8,39% din participanții ciuceni și 1,07% din totalul omonimilor ardeleni), care până la data realizării recenzării s-au însănătoșit complet și 283 (281+1+1) invalide (5,84% din participanții ciuceni și 1,11% din totalul invalizilor ardeleni).⁶⁹ Localitățile care au avut cel mai mare număr de răniți sau bolnavi au fost: Sărmaș, 130;⁷⁰ Corbu, 70;⁷¹ Subcetate, 42;⁷² Ditrău, 32.⁷³ Cei mai mulți participanți la război, care s-au întors cu diverse invalidități, au fost mobilizați din următoarele localități: Bicz, 40;⁷⁴ Ghimeș-Făget, 37;⁷⁵ Subcetate, 31;⁷⁶ Bilbor, 19;⁷⁷ Ditrău și Frumoasa, câte 15.⁷⁸

Actele de curaj și vitejie au fost recompensate prin acordarea de decorații ale statului austro-ungar. Din totalul celor participanți la război, un număr de 582 au fost decorați, reprezentând 12% din participanții ciuceni și 1,32% din totalul românilor ardeleni decorați.⁷⁹ Dintre aceștia 566 au provenit din localitățile rurale (97,25%), 1 din Gheorgheni (0,17%) iar 15 din orașul Miercurea Ciuc (2,58%).⁸⁰ Cei care s-au remarcat prin cele mai multe fapte de vitejie și au fost decorați au provenit din următoarele localități: Ghimeș-Făget, 118;⁸¹ Bicz, 99;⁸² Ditrău, 36;⁸³ Sărmaș, 31;⁸⁴ Corbu, 24.⁸⁵

⁶⁵ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 34.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 20.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

⁷⁰ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 6r, nr. crt. 49.

⁷¹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 14.

⁷² *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

⁷³ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 18.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 4.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 18, 19.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

⁸⁰ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 2r-4v.

⁸¹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

⁸² *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 4.

⁸³ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 18.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 49.

Grav afectate au fost familiile celor morți sau dispăruți. În urma acestora au rămas 305 (301+4+0) văduve, reprezentând 0,79% din totalul văduvelor transilvănene și 889 (876+13+0) orfani, reprezentând 1,22% din totalul general al orfanilor transilvăneni.⁸⁶ Localitățile care au înregistrat cel mai mare număr de văduve și orfani au fost următoarele: Bicz, cu 62 văduve și 204 orfani;⁸⁷ Subcetate, cu 33 văduve și 75 orfani;⁸⁸ Bilbor, cu 32 văduve și 74 orfani;⁸⁹ Ghimeș-Făget, cu 25 văduve și 106 orfani.⁹⁰

Informațiile cuprinse în document evidențiază, de asemenea, efortul de război al comunităților rurale. În ceea ce privește orașul Gheorgheni, documentele nu înregistrează date referitoare la acest aspect. Potrivit actului analizat, donațiile și contribuțiile benevole ale locuitorilor din respectivele localități s-au ridicat, pe parcursul războiului, la valoarea de 677.400 (597.400+0+80.000) lei, reprezentând 5,70% din contribuția Transilvaniei.⁹¹ De câteva ori mai mari au fost însă pagubele suferite. Acestea s-au ridicat la valoare totală de 67.323.500 (67.315.000⁹²+0+8.500) lei,⁹³ reprezentând 23,57% din valoarea pagubelor înregistrate în Transilvania. Cele mai importante contribuții benevole au provenit din localitățile: Sărmaș, 300.000 lei;⁹⁴ Mihăileni, 200.000 lei;⁹⁵ Subcetate, 40.000 lei;⁹⁶ Bilbor, 15.000 lei.⁹⁷ Au suferit cele mai mari pagube, următoarele localități: Tulgheș, 10.000.000 lei;⁹⁸ Bicz, 8.000.000 lei;⁹⁹ Borsec, 6.000.000 lei;¹⁰⁰ Voșlăbeni, 5.000.000;¹⁰¹ Ghimeș-Făget, 4.500.000,¹⁰² Bilbor și Frumoasa, câte 4.000.000 lei.¹⁰³

⁸⁵ *Ibidem*, f. 1r, nr. crt. 14.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

⁸⁷ SJANSB, Fond *Astra*, 6c, f. 1v, nr. crt. 4.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

⁹¹ *Ibidem*, f. 1, 6r, 2r-4v; Teodor V. Păcățian, 1923a, p. 54; Teodor V. Păcățian, 1923b, Anexa A.

⁹² La Teodor V. Păcățian, calcul eronat, 66.323.500.

⁹³ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 49.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 34.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 47.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 53.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 4.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 6.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 6r, nr. crt. 53.

¹⁰² *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 22.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 1v, nr. crt. 5, 19.

**ROMANIANS FROM THE FORMER COUNTY OF CIUC THAT
PARTICIPATED IN THE FIRST WORLD WAR (1914-1918)
(Abstract)**

The First World War also marked the lives of the Romanian inhabitants and the communities in which they lived that were part of the former-county Ciuc. In the actions imposed by the war were involved 4,849 persons from the 58 localities reviewed.

Between 1914 and 1918 from the localities of the county were concentrated 3,621 Romanian inhabitants. Among those called to arms, 3,297 were employed in the active part, as soldiers on the frontline, and 324 in the sedentary part for auxiliary activities or mobilized on the spot. 96 other Romanian inhabitants were detained to be incarcerated or imprisoned in camp most likely because of their involvement in the national fight and 1,132 of them chose the path of refuge.

During the war, among the Romanians mobilized, 361 died on the front, 137 died in detention, in exile, due to the diseases they caught or from the injuries and 285 went missing. At the end of the war the number of survivors was 4,066. 3,376 of them returned home fully healthy, 407 ill or injured which afterwards would make a full recovery and 283 of them disabled. 582 medals were received. Those that were dead or had disappeared left behind 305 widows and 889 orphans.

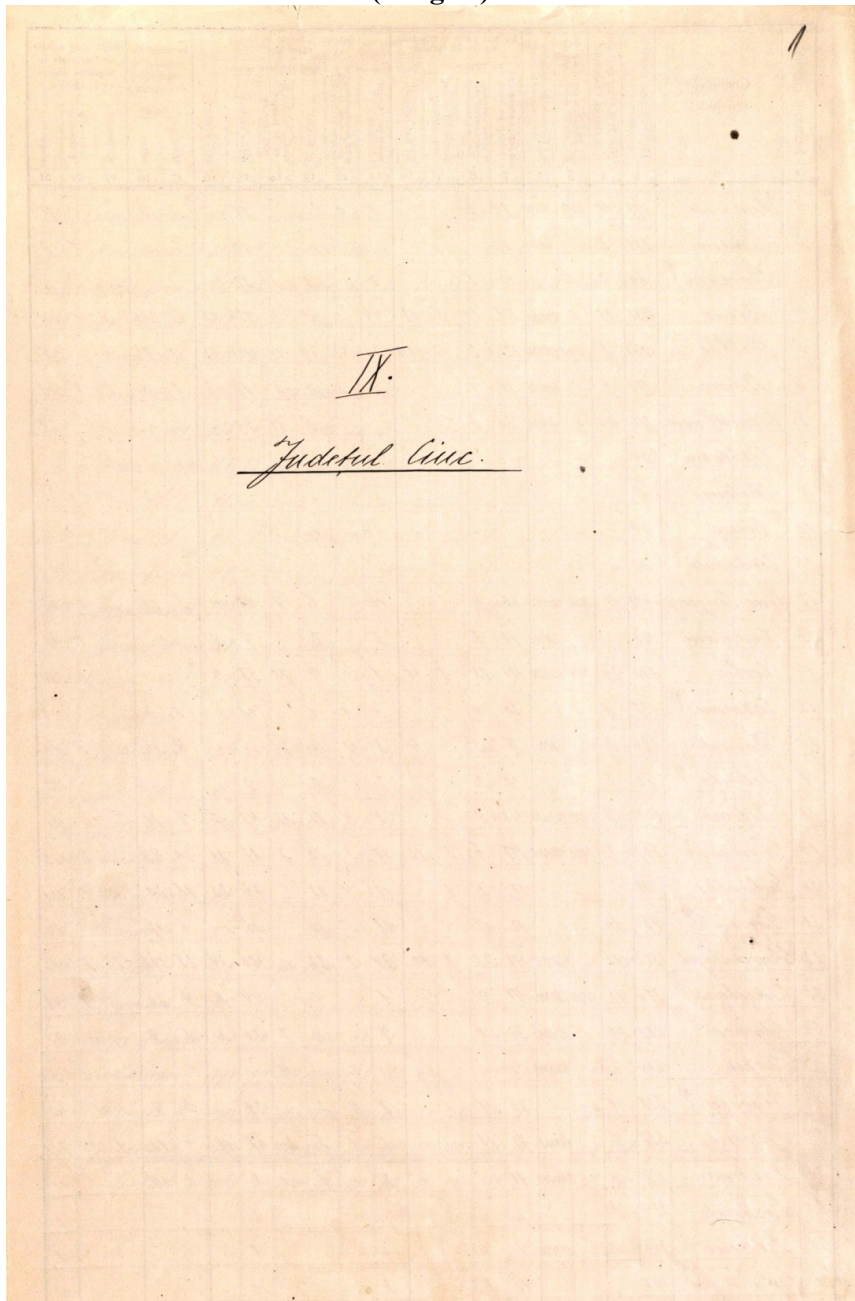
The communities of the county had their own contribution in sustaining the war. The donation and voluntary contributions made by the inhabitants of those communities reached a total value of 677,400 lei during the entire war. At the same time, they suffered damages that reached a total value of 67,323,500 lei.

Cuvinte cheie: Cuc, români, ofițeri, soldați, intelectuali.

Keywords: Ciuc, Romanians, officers, soldiers, intellectuals.

FACSIMILE

1. Centralizator al localităților rurale din fostul județ Ciuc, filele 1, 6r (integral)

2. Tablou nominal cu participanții din orașul Gheorgheni, filele 2r-3r (integral)

Județul: Ciuc Comuna: oraș Gheorgheni
 Plasa: Craș Poporațiunea română: 24 suflete.

Tablou nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la războiul din anii 1914—1918

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comună	ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război			Soartea îndurată în timpul războiului					la urma de război sau după război a ramas	Observare				
						Chiamat fiind	în armata țării	în armata străină	a fost refugiat	S' a reîntors acasă	deces	incapacitate	dispărut			văduvit			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
1	Jean	Ștefan	marș artil.		-	/													
2	Molnar	Ștefan	capo		-	/													
3	Ștefan	Ștefan	șofer		-	/													
4	Jean	Ștefan	șofer		-	/													
5	Jean	Ștefan	șofer		-	/													
6	Jean	Ștefan	șofer		-	/													
7	Ștefan	Ștefan	șofer		-	/													
8	Ștefan	Ștefan	șofer		-	/													
9	Vad	Ștefan	șofer		-	/													
10	Vad	Ștefan	șofer		-	/													
11	Vad	Ștefan	șofer		-	/													
12	Vad	Ștefan	șofer		-	/													
13	Ștefan	Ștefan	șofer		-	/													
14	Ștefan	Ștefan	șofer		-	/													
15	Jean	Ștefan	șofer		-	/													
16	Molnar	Ștefan	șofer		-	/													
17	Molnar	Ștefan	șofer		-	/													
18	Radu	Ștefan	șofer		-	/													
19	Jean	Ștefan	șofer		-	/													
20	Molnar	Ștefan	șofer		-	/													
21	Molnar	Ștefan	șofer		-	/													
22	Campian	Ștefan	șofer		-	/													
23	Campian	Ștefan	șofer		-	/													
24	Campian	Ștefan	șofer		-	/													
25	Jean	Ștefan	șofer		-	/													

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comună	Cuplurile civile	Credul este în mișcare	A fost decorat cu medalia	A fost prezent în Săptămâna Națională de luptă împotriva războiului mondial										
						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
						Observare										
						<p>no laudă nici în armată și nici în țară. În război a fost rănit în luptă și a rămas în spital. După război a fost decorat cu medalia. A fost prezent în Săptămâna Națională de luptă împotriva războiului mondial.</p>										

f. 3r

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comună	Cuplurile civile	Credul este în mișcare	A fost decorat cu medalia	A fost prezent în Săptămâna Națională de luptă împotriva războiului mondial										
						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
						Observare										
						<p>1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 10. ... 11. ... 12. ...</p>										

f. 2v

3. Adresa de înaintare a *Tabloul nominal* al orașului Miercurea Ciuc, fila 5

5

ROMANIA
Județul Ciuc
PRIMĂRIA ORAȘULUI
Miercurea Ciuc
No. 3635-921.

Domnule Subprefect!

La ordinul Direcțiunii Generale de Interne Nr. 2899-921.
 întrupea noua prin ord. Dvnr. No 6000 din 13 Decembrie 1921. am înlocuit
 a Va înainta alături de tabloul nominal al localităților române din
 acest oraș care au născut jertfe în războiul mondial din anii 1914-1919.
 Referitor la ultimele 4 puncte din Instrucțiunile cu onoare Va.
 raportate în orașul nostru înainte de 1919 numărul românilor a fost
 foarte redus
 Din propriul lor fișel în stare materială foarte rău, nu
 putut scrie înaintea, dar în urma intervențiilor, colecțiile făcute de
 ei, jertfele aduse și unca înălțare aproximativ la suma de 80.000 Cf.
 2. Numărul de război a orașului sunt aproximativ de
 3. În toamna anului 1918 revoluția n'a fost tot ce s'a ob-
 servat a fost de vestirea magazinilor militare.
 4. În adunarea din Alba Iulia la 1. Decembrie 1918 n'a par-
 ticipat românii.
 Miercurea-Ciuc la 7. Februarie 1922.

Primar: *[Signature]*

SUBPREFECTUL JUDEȚULUI CIUC
 Număr: 14 FEB 1922
 No. 807/1922 AGI 7
 807/1922
 subprefectul J. Ciuc ref.
 Revolutia seculi.
 1736/1922
 M. Ciuc la 4. Aprilie 1922
 subprefect.
[Signature]
 807-922

4. Tabloul nominal al orașului Miercurea Ciuc, fila 4 (integral)

Județul: Ciuc
 Orașul: Miercurea Ciuc
 Populația română 2° ordine

Tabloul nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la războiul din anii 1914—1918

Numele și pronumele	Născut în comună	Grădini are în mijloc	A fost decorat cu medalia	Observații															
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10						
1. Dumitru Ștefan																			
2. Ștefan Ștefan																			
3. Ștefan Ștefan																			
4. Ștefan Ștefan																			
5. Ștefan Ștefan																			
6. Ștefan Ștefan																			
7. Ștefan Ștefan																			
8. Ștefan Ștefan																			
9. Ștefan Ștefan																			
10. Ștefan Ștefan																			
11. Ștefan Ștefan																			
12. Ștefan Ștefan																			
13. Ștefan Ștefan																			
14. Ștefan Ștefan																			
15. Ștefan Ștefan																			
16. Ștefan Ștefan																			
17. Ștefan Ștefan																			
18. Ștefan Ștefan																			
19. Ștefan Ștefan																			
20. Ștefan Ștefan																			
21. Ștefan Ștefan																			
22. Ștefan Ștefan																			
23. Ștefan Ștefan																			
24. Ștefan Ștefan																			
25. Ștefan Ștefan																			
26. Ștefan Ștefan																			
27. Ștefan Ștefan																			
Total: 27																			

Numele și pronumele	Născut în comună	Grădini are în mijloc	A fost decorat cu medalia	Observații															
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10						
1. Ștefan Ștefan																			
2. Ștefan Ștefan																			
3. Ștefan Ștefan																			
4. Ștefan Ștefan																			
5. Ștefan Ștefan																			
6. Ștefan Ștefan																			
7. Ștefan Ștefan																			
8. Ștefan Ștefan																			
9. Ștefan Ștefan																			
10. Ștefan Ștefan																			
11. Ștefan Ștefan																			
12. Ștefan Ștefan																			
13. Ștefan Ștefan																			
14. Ștefan Ștefan																			
15. Ștefan Ștefan																			
16. Ștefan Ștefan																			
17. Ștefan Ștefan																			
18. Ștefan Ștefan																			
19. Ștefan Ștefan																			
20. Ștefan Ștefan																			
21. Ștefan Ștefan																			
22. Ștefan Ștefan																			
23. Ștefan Ștefan																			
24. Ștefan Ștefan																			
25. Ștefan Ștefan																			
26. Ștefan Ștefan																			
27. Ștefan Ștefan																			
Total: 27																			

Miercurea Ciuc la 9 Februarie 1930
 Valoarea: 1500

